

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและศักยภาพที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและมีความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ ประเทศใดมีประชากรที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตในระยะแรก จะเกิดการพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าด้านใดต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคน เพราะการศึกษาคือเครื่องมือและกระบวนการต่อเนื่องอย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความเจริญงอกงาม ปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีความเปลี่ยนแปลงไปในที่พึงประสงค์ มนุษย์เรียนรู้ได้ คิดได้ ทำได้ และแก้ไขปัญหาได้ เพราะมนุษย์ได้รับการศึกษา (สมน อมรวิวัฒน์, 2527, หน้า 5)

การให้การศึกษาแก่ประชาชนนั้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐโดยตรง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เนื่องจากเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และพัฒนาการขั้นมูลฐานอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ และปฏิบัติในระดับสูงขึ้นไป ผู้เรียนจะได้รับการหล่อหลอมบุคลิกภาพ การปลูกฝังทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงามตลอดจนการฝึกการเผชิญและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการวิเคราะห์วิธีอันชอบด้วยเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเป็นกำลังสำคัญของชาติอย่างสมภาคภูมิ (เยาวภา เดชะคุปต์, 2517, หน้า 1)

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาของไทยเพื่อเตรียมคนให้มุ่งก้าวหน้า รู้ทันโลก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาบริบทสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขัน และยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคน และคุณภาพของคนด้วย ประชากรที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้เน้นคนเป็น

ศูนย์กลาง หรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา ที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำลังคนนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ถ้ากำลังคนจำนวนมากมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่การงาน โอกาสที่จะปฏิบัติงานให้บังเกิดผลดี และประหยัดย่อมง่ายขึ้นเป็นอันมาก ทั้งยังช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จไปด้วยดี และรวดเร็ว (สมพงษ์ เกษมสิน, 2521, หน้า 239)

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา การศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ ภารกิจดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา การบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และทักษะเฉพาะอย่างเป็นพิเศษ ในอันที่จะผสมผสานระหว่างทักษะในการจัดการและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา โดยเหตุนี้ ผู้บริหารทุกระดับจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ แนวคิด ทฤษฎีและเทคนิคใหม่ ๆ ในการบริหารอยู่เสมอ เพราะผู้บริหารเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา รุ่ง แก้วแดง (2530, หน้า 1) กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันเรายอมรับกันแล้วว่า ร้อยละ 80 ของความสำเร็จในการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของตนให้ดีมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม คุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาอบรมและฝึกฝนอยู่เสมอ แต่เท่าที่ผ่านมาผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาอบรมด้านการบริหารโรงเรียนมาก่อน จึงทำให้คุณภาพของการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้สัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละภูมิภาคต่างกัน และแตกต่างกันอย่างเด่นชัด เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเด็กนักเรียนในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท อันเนื่องมาจากสาเหตุที่อาจแยกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ คือ

1. สภาพของการบริการประถมศึกษา
2. การบริหารงานประถมศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน
3. โรงเรียนประถมศึกษากับชุมชน
4. สภาพแวดล้อมและครอบครัวของนักเรียน (ปรัชญา เวสารักษ์, 2527, หน้า 30 - 33)

จะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารระดับต่าง ๆ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพของการศึกษามีความแตกต่างกัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาคุณภาพของการประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบทั้งส่วนที่เป็นปัจจัย กระบวนการและผลผลิต พอสรุปได้ว่าความสูญเสียทางการศึกษา สภาพปัญหาส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ซึ่งหมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้บริหารนั่นเอง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากปัจจัยหลาย

ประการที่เกี่ยวกับผู้บริหารที่ได้ก้าวจากครูมาเป็นผู้บริหารโรงเรียน เช่นขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีในการบริหาร ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารที่ส่งผลถึงคุณภาพของการศึกษาด้วย ซึ่งปัญหาในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ เป็นผลมาจากการบริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการควบคุม กำกับดูแล การจัดการศึกษา

คณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ร่วมกับกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยทำการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อเตรียมข้าราชการครูที่จะเข้าสู่ตำแหน่งสายงานผู้บริหารตาม มาตรา 30 (ข) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ให้มีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติที่ดี ตลอดจนมีทักษะและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู พ.ศ. 2528 พร้อมทั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์ ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้กำหนดเป็น 4 แผนงาน กล่าวคือ แผนงานเตรียมผู้บริหาร (pre-promotional training) แผนงานพัฒนาผู้บริหารประจำการ (in-service training) แผนงานสัมมนาผู้บริหารระหว่างกรม (seminar) และแผนงานพัฒนาสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา พัฒนาหน่วยงานฝึกอบรมของกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกคือ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา และเขตการศึกษา 12 เขต ในฐานะเป็นผู้ที่ฝึกอบรม สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ได้รับความรับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นการเตรียมผู้บริหารการศึกษา การสัมมนาผู้บริหารการศึกษาระหว่างกรม การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกรมต่าง ๆ ในบางส่วนบางลักษณะ รวมทั้งการพัฒนาหน่วยงานฝึกอบรมต่าง ๆ ด้วย กลุ่มที่สอง คือ หน่วยงานฝึกอบรมของกรมต่าง ๆ อีก 9 กรม ได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพลศึกษา กรมศิลปากร กรมการฝึกหัดครู สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความรับผิดชอบคือ ดำเนินการพัฒนาผู้บริหารประจำการในสังกัดของแต่ละกรม

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา เป็นหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมแก่ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการฝึกอบรมและประชุมสัมมนากลุ่มผู้บริหารทั้งระดับสูง ระดับกลาง และระดับต้น การฝึกอบรมเน้นการพัฒนาผู้บริหารประจำการ (in-service training) และการเตรียมผู้บริหารเข้าสู่

ตำแหน่ง (pre-promotional training) ซึ่งมีทั้งผู้บริหารสังกัดสถานศึกษา และผู้บริหารไม่สังกัดสถานศึกษา ซึ่งการฝึกอบรมจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาและเสริมสร้างผู้บริหารการศึกษาให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

โดยได้ดำเนินการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษา ที่จะได้รับการแต่งตั้ง หรือเลื่อนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น โดยใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู คือหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งข้าราชการครู สายงานบริหารในสถานศึกษา ตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ รวมทั้งตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ 1 ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ 2 และหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง สำหรับผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาเขต ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้อำนวยการวิทยาเขต รวมทั้งตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานทางการศึกษา คือ หัวหน้าศูนย์ 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ และผู้อำนวยการศูนย์ ซึ่งใช้หลักสูตรดังกล่าวมาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2530 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2541, หน้า 1)

หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาและหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ใช้โครงสร้างหลักสูตรเดียวกัน คือ แบ่งเป็น 4 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาทั่วไปทางการบริหาร หมวดบริหารศาสตร์ หมวดพฤติกรรมศาสตร์ และหมวดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า 23 วันทำการ หรือไม่น้อยกว่า 184 ชั่วโมง ในการประเมินกำหนดเกณฑ์การประเมิน ผู้ผ่านการฝึกอบรมต้องมีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 หรือไม่น้อยกว่า 147 ชั่วโมง และผ่านการประเมินภาควิชาการ ภาคปฏิบัติ และภาคพฤติกรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จึงถือว่าผ่านการฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา เป็นการฝึกอบรมให้กับผู้บริหารในกรม กองต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จะได้รับการแต่งตั้งหรือเลื่อนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ตามนโยบายและความต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด เหล่านั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินผลของโครงการด้วย เพราะการประเมินผลโครงการเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่งคือมีหน้าที่ในการปรับปรุงแผนและวิธีดำเนินงาน อีกส่วนหนึ่งคือ มีหน้าที่ในการประเมินผลสำเร็จของโครงการที่ต้องทำควบคู่กันไปกับงานโครงการ การประเมินผลโครงการฝึกอบรมจึงเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการฝึกอบรม และการปฏิบัติงานตามโครงการใด ๆ ก็ตาม ควรมีการประเมินผลเพื่อจะได้ทราบว่าโครงการนั้นได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือการดำเนินการตามโครงการนั้น มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด ผู้บริหาร

การฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถผลิตผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงที่มี คุณภาพสอดคล้องกับความต้องการ และนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ในด้าน

- 1.1 บริบทของโครงการ
- 1.2 ปัจจัยนำเข้าของโครงการ
- 1.3 กระบวนการของโครงการ
- 1.4 ผลผลิตของโครงการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยมีความสำคัญดังนี้

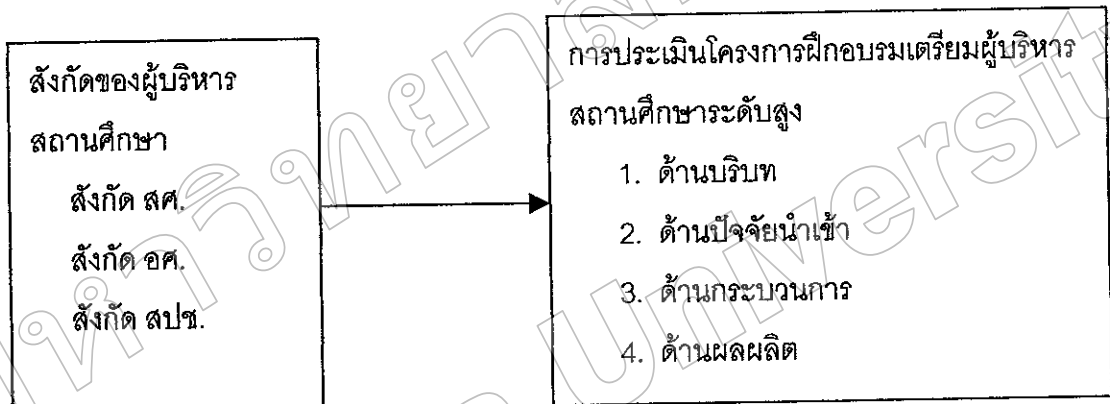
1. เป็นข้อมูลให้สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาโครงการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลให้คณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรมได้ใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการฝึกอบรมในแต่ละขั้นตอน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. เป็นข้อมูลในการตรวจสอบศักยภาพการบริหารงานฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

คำถามในการวิจัย

1. บริบทของโครงการมีความสอดคล้องในระดับใด
2. ปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความพร้อมหรือเหมาะสมในระดับใด
3. กระบวนการของโครงการมีความสอดคล้องหรือเหมาะสมในระดับใด
4. ผลผลิตของโครงการมีความเหมาะสมในระดับใด

กรอบความคิดในการวิจัย

การประเมินโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้วิจัยได้ยึดรูปแบบการประเมินตามโมเดลการประเมิน ที่เน้นการวัดเป็นหลัก คือ โมเดลของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, et.al., 1983) และคณะ มีชื่อว่า โมเดล ชิปปี้ (CIPP model) ซึ่งการประเมินตามโมเดลนี้เป็นการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ อย่างถูกต้อง การประเมินตามโมเดลนี้ประกอบด้วย การประเมิน 4 ประเภท คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต จากแนวคิดดังกล่าวจึงได้สรุปเป็นกรอบความคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตของเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP model) ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) มี 4 ด้าน คือ ด้านบริบทของโครงการ, ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ, ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ซึ่งจัดในปีงบประมาณ 2544 มีทั้งหมด 36 รุ่น จำนวนผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 1,440 คน วิทยากรที่เลี้ยง จำนวน 108 คน ผู้บริหารโครงการ และคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 252 คน รวมทั้งสิ้น 1,800 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้เข้ารับการอบรมโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ปีงบประมาณ 2544 สังกัดกรมสามัญศึกษา 1 รุ่น จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 40 คน วิทยากรพี่เลี้ยง 3 คน ผู้บริหารโครงการ 3 คน และคณะกรรมการดำเนินการ 4 คน สังกัดกรมอาชีวศึกษา 1 รุ่น และคณะกรรมการดำเนินการ 4 คน จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 40 คน วิทยากรพี่เลี้ยง 3 คน ผู้บริหารโครงการ 3 คน และคณะกรรมการดำเนินการ 4 คน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 1 รุ่น จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 40 คน วิทยากรพี่เลี้ยง 3 คน ผู้บริหารโครงการ 3 คน และคณะกรรมการดำเนินการ 4 คน, รวมทั้งสิ้น 150 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ตามรูปแบบซิปป์ มี 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ประเมินบริบทของโครงการ

3.1.1 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และหลักสูตรการฝึกอบรมของโครงการกับนโยบายการฝึกอบรม

3.1.2 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และหลักสูตรการฝึกอบรมของโครงการกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3.2 ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ

3.2.1 ความพร้อมของสื่อการฝึกอบรม

3.2.2 ความพร้อมของสถานที่ฝึกอบรม

3.2.3 ความเพียงพอของบุคลากรของโครงการ

3.2.4 ความเพียงพอในด้านงบประมาณ

3.2.5 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการฝึกอบรม

3.2.6 ความเหมาะสมของสวัสดิการ

3.3 ประเมินกระบวนการ

3.3.1 ความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการฝึกอบรมกับการปฏิบัติจริง

3.3.2 ความเหมาะสมของเนื้อหาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร

3.3.3 ความเหมาะสมในด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ กิจกรรมการอบรม

วิทยากร การอำนวยความสะดวก

3.4 ประเมินผลผลิตของโครงการ

3.4.1 การเรียนรู้

3.4.1 พฤติกรรม

ข้อจำกัดของงานวิจัย

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ใช้การเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มประชากรที่ศึกษา ในปีงบประมาณ 2544 คือผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา จำนวน 36 รุ่น ๆ ละ 40 คน และในช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคม – กรกฎาคม 2544 จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นจะมีจำนวนไม่เท่ากัน บางรุ่นมีน้อยกว่า 40 คน บางรุ่นมีมากกว่า 40 คน ผู้วิจัยจึงได้เลือกเก็บข้อมูลกับรุ่นที่มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมครบ 40 คน และบางสังกัด เช่น กรมสามัญศึกษา ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มสุดท้ายในปีงบประมาณ 2544 จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งอาจมีผลต่อการอ้างอิงไปสู่ประชากร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง หมายถึง กระบวนการจัดการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ความสามารถ แนวคิดใหม่ ๆ เจตคติที่ดี และทักษะการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมแก่ข้าราชการครูและผู้บริหารของสถานศึกษา ที่จะเข้าสู่สายงานผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสูตรฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ร่วมกับ อ.ก.ค. กรม และผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรได้พัฒนาขึ้น โดยผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการครู แล้วมอบหมายให้สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการจัดการฝึกอบรม เพื่อเตรียมข้าราชการครูที่จะดำรงตำแหน่งสายงานบริหารสถานศึกษา เข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ได้แก่ผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเขต ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัย รวมทั้งตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานทางการศึกษา คือ หัวหน้าศูนย์ 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์และผู้อำนวยการศูนย์

2. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการปฏิบัติงานในงานหนึ่ง แล้วนำไปวิเคราะห์กับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด และให้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่ของผู้บริหารโครงการ

3. การประเมินโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง หมายถึง กระบวนการศึกษาสภาพการดำเนินการโครงการฝึกอบรมโดยการรวบรวม วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการฝึกอบรม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการ

ดำเนินโครงการ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการฝึกอบรมต่อไป โดยใช้การประเมินตามแนวของรูปแบบการประเมินชิปปี้ ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม ประเมินโครงการฝึกอบรมในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

3.1 บริบท หมายถึง การประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และหลักสูตรของโครงการ กับนโยบาย และความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3.2 ปัจจัยนำเข้า หมายถึง การประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในโครงการเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ ภายใต้ปัจจัยนำเข้าที่มีอยู่ เช่น สื่อการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม บุคลากรของโครงการ งบประมาณ เอกสารประกอบการฝึกอบรมและสวัสดิการ

3.3 กระบวนการ หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของขั้นตอนการดำเนินโครงการฝึกอบรมที่ปฏิบัติจริง เพื่อบ่งชี้จุดเด่นและจุดด้อยของโครงการในด้านความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการฝึกอบรมกับการปฏิบัติ ความเหมาะสมของเนื้อหาและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร และความเหมาะสมในด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ วิทยากร กิจกรรมระหว่างฝึกอบรม การอำนวยความสะดวก

3.4 ผลผลิต หมายถึง การประเมินเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรม ว่ามีมากน้อยเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ โดยวัดจากการประเมินของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ที่ประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมใน 2 ด้าน คือ

3.4.1 ด้านการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ในภาควิชาการ ภาคปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ความรู้ในหมวดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร บริหารศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ การประเมินจากรายงานภาคินพนธ์ กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การพัฒนากาย และการพัฒนาจิต และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

3.4.2 ด้านพฤติกรรม หมายถึง การประเมินผลจากการแสดงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในช่วงระหว่างเวลาที่เข้ารับการอบรม โดยวิทยากรที่เลี้ยงและผู้บริหารโครงการ สังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม แล้วประเมินตามรูปแบบที่กำหนดไว้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้คะแนน 2 ด้าน รวมกันแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ถือว่าผ่านการฝึกอบรม

4. จำแนกตามสังกัดของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

4.1 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่จัดการศึกษา

ในระดับประถมศึกษา และจัดการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.2 สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา (สศ.) หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.3 สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา (อศ.) หมายถึง สถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพ ในสาขาวิชาต่าง ๆ รวม 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปหัตถกรรม พาณิชยกรรมและเกษตรกรรม ทั้งระบบเป็นหลักสูตรปกติ 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หลักสูตรเสริมวิชาชีพมัธยมศึกษา และหลักสูตรฝึกอบรมเกษตรกรรมระยะสั้นและเคลื่อนที่

5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง ข้าราชการครู/ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของโครงการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง จากกรมต้นสังกัด

6. วิทยากร หมายถึง บุคคลผู้ให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยคณะกรรมการดำเนินการโครงการฝึกอบรมพิจารณาคัดเลือก และผ่านความเห็นชอบจากกรมต้นสังกัดและสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาแล้ว

7. คณะกรรมการดำเนินการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง สังกัดกรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2544 ตามคำสั่งสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา และกรมต้นสังกัด ประกอบด้วยผู้บริหารโครงการ วิทยากรพี่เลี้ยง และผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการ

8. วิทยากรพี่เลี้ยง หมายถึง บุคคลที่กรมต้นสังกัดคัดเลือกส่งมาทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษา นิเทศ แนะนำ และกำหนดข้อปัญหา เพื่อให้เป็นแบบฝึกหัดในการฝึกอบรม ตลอดจนทำหน้าที่ประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม